

מדת ירחתיים

אדר ב'

עלון חודשי להנחלת משנתו ומורשתו של מרן הראי"ה קוק זצ"ל ■ גיליון מס' 138 ■ אדר ב' תשע"א

על משנת הראי"ה מאת הראי"ה קוק זצ"ל

"מאד אנו צריכים בחיינו, שהסודות הנעלמים יצאו ויתגלו, כי על ידי גילוייהם של הסודות נכיר עצמנו, נכיר את מה שחבוי בקרבנו. בשעה שנבוא לאותה הבחינה של "לבסומי עד דלא ידע", נפטר לפחות לשעה, מכל אותן ידיעות המטעות אותנו, המוליכות אותנו כשבויים ואין לפדות, והידיעות המטעות הללו הן מסתירות ממנו את הסוד. מבושמים אנחנו יותר מידי מדמיונות חיצוניים ובשביל כך אין אנו מרגישים את האמיתיות של הפנימיות שלנו".

(מאמרי הראי"ה - אגרת הפורים, "היסוד" גיליון קכב)

להסיר מסכות \ עולם של אמת

אחת הבעיות הגדולות בחיינו היא המסכה. אתה מדבר עם אנשים וצריך לבדוק האם הם מתכוונים למה שהם אומרים או לא? אתה קונה מכשיר ולא כל כך בטוח כי קבלת את מה שרצית.

הרבה מסכות יש בחיינו והרבה כיסויים המטעים את ראייתנו והבנתנו.

קדושת פורים באה להסיר את המסכות. לחשוף את העולם הפנימי שמאחורי המסכות ולהביא לכך שלא יהיה פער בין הנגלה בחיינו לבין הנכסה.

"נכנס יין יצא סוד" – זוהי פעם יחידה בחיי יהודי שאומרים לו ללבוש מסכה, לשחרר את המעצורים, ולהשתכר. מדוע? כי הכל נגלה. העולם הפנימי של העם היהודי יופיע גם אם נלבש מסכות רבות. אפילו מסכה גדולה ושכרות עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, לא יעמעמו את הקדושה שלנו מלהופיע. הטבע כולו מתבטל בפני העולם הפנימי, האמיתי ומתנהל לאורו.

אנו יודעים כי בחיי היום יום קיימים פערים גדולים בין העולם הפנימי לחיצוני, בין האמת לבין המציאות כפי שהיא נראית כלפי חוץ. הרבה שקר ומסכות יש בחיינו, פעמים אנו שמים את המסכה במודע ופעמים שאין אנו יודעים ששמנו אותה. מדרגת העולם הזה היא מדרגת חיים שיש בה לא מעט העלם והסתר. מאד קשה להבחין באמת וחסרה הארה שתאיר לנו את המציאות בשלמות מכל צדדיה ובחיותיה.

גם כאשר נאמרים דברים, כוח הקליטה הרגיל אינו מאפשר לנו לעמוד באמת על כוונת האומר ועל שלמות המחשבות והרגשות העומדות מאחורי הדברים.

בדרך כלל, כאשר נשמע דברים הנאמרים, אנו לא נצליח לקלוט אותם כפי שהם באמת. אנו נתרגם את הדברים כפי הבנתנו ואנו נפרש את הדברים על פי הטון בו נאמרים הדברים.

מאסתר אנו לומדים כי "כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם". מה כוונת חז"ל? האם כל מה שצריך בכדי להביא את הגאולה הוא להגיד שאת הדברים שמעתי מפי פלוני?

הגאולה היא תקופה בה כל ההעלם מתגלה. גילוי שם ה' בעולם הוא החידוש בזמן הגאולה. היכולת לומר דבר בשם אומרו, היא היכולת להבין את הדברים שנאמרו כפי כוונתם האמיתית ללא כל פירושים אישיים של השומע. לכן מי שמסוגל לומר את

הדברים ששמע כפי שאמר והתכוון האומר, הוא מביא את רוח הגאולה לעולם.

קדושת פורים היא קדושת הגילוי. אין הסתר הכל נגלה. אין שם ה' במגילה כי אין צורך לקרוא בשם ה' המפורש כי גם ההופעות הנסתרות – נגלות הן. כל מלך מלכו של עולם, וכל אירוע הוא יד ה' במציאות. אפילו הפור המסתיר כל כך את ההכוונה וההשגחה מגלה את ההשגחה האלקית על ישראל בכל עוצמתה.

כך מבאר גם מרן הרב את הקריאה "לך כנוס את כל היהודים". "וכי תאמר הרי אנו רואים בעינינו את הצרה הפנימית האיזוה, איך שקמים יהודים כנגד יהודים, איך שאחים נהפכים זה נגד זה לזאבים ונחשים, ואיך זה תאמר לך כנוס את כל היהודים?"

"אמנם, כל האמור ששקר בדה המן הרשע באומרו: 'ישנו עם אחד מפורז ומפורד' אינו אלא טועה. אבל בכל זה הוא עם אחד. ושמא תאמר איך יתכן שיהיו שני הפכים בנושא אחד? ...אל תתמה על החפץ. ישנם פלאים בעולם". (מאמרי הראי"ה עמ' 155)

כלפי חוץ העם מפורז ומפורד אך בתוכו אחד הוא. הקריאה "לך כנוס את כל היהודים" היא הקריאה להשוות בין העולם הפנימי לעולם הנגלה. להסיר מסכות ולחיות באחדות החיים.

בימים אלה, אנו כל כך זקוקים לחיים של גילוי. אנחנו משתוקקים להסיר את כל המסכות. להכיר את יד ה' בכל המציאות, גם במקומות החשוכים ביותר. אנו זקוקים לנהל חיי חברה של אמת. חיים בהם הפנים והחוץ שווים בחינת "פיו ולבו שווים". חיים בהם כל מערכות המדינה מנהלות כך שאין "מתחת לשולחן" כי אם הכל מתנהל על פי המוסר האלקי באופן נגלה לעיני כל. חיים כאלה מביאים לחיים הרמוניים שלמים.

נתקדש לקראת ימי הפורים, נקלוט מקדושת הפורים המעניקה כוח של גילוי והסרת המחיצות והמסכות, ונמשיך את קדושת ימי הפורים לכל ימות השנה.

הרב זאב קרוב

שיבת קרני שומרון ת"ו

לעילוי נשמת

הר"ר שלום ב"ר יצחק ז"ל ז'יטניצקי (בודה) ז"ל
נלב"ע פורים, י"ד באדר תשמ"ג
תנצב"ה

הונצח על ידי בני המשפחה

מתי קרא מרן הראי"ה זצ"ל מגילה ביפו?

שיפו מוק"ח מימות יב"ן וההתלבטות היא בשל העובדה שיפו נמצאת על שפת ים, ולא היתה מוקפת מכל ארבעת הרוחות, שמא יש לנהוג בה כפי שנהג חזקיה בטבריה שקרא בה יומים (מגילה ה, ב).⁴ לרב גולדמן היו קשרים מצויינים עם הראי"ה קוק, והוא אף מספר שהוא דן עם הרב בחלקו של איזה שבט היתה העיר יפו.⁵ אך לא ידוע אם גם בענין מקרא מגילה הוא שוחח עם הראי"ה קוק. מתי קרא מרן הרב זצ"ל מגילה בשבתו ביפו? אין בידינו ידיעה ברורה, אלא רק הערה בשמו. הגמרא במסכת קידושין (נז, ב) עוסקת בהלכה הקשורה לטהרת מצורע. למצורע שנטהר לוקחים שתי יונים, אחת שוחטים ואת האחרת משלחים: "ושלח את הצפור החיה על פני השדה" (ויקרא יד, ז). על המשלח לעמוד בשדה מחוץ לעיר המוקפת חומה ולשלח את היונה. על כך דרשו חכמים: "שדה" - שלא יעמוד ביפו ויזרקנה לים. רש"י כותב שם: "יפו - חומתה על הים". בחידושי הרב לש"ס - בספר "טוב רואי" (עמ' קיח), מופיעה הערה של הרב צבי יהודה בשמו של הראי"ה קוק: "מוכח כי יפו היתה מוקפת חומה, שהרי שילוח ציפור מצורע היה מחוץ לחומה (כמדומה מפ"ק אאמ"ר הרב זצ"ל ביפו)". אמנם, עדיין לא ברור מכאן, מה נהג הראי"ה קוק ביפו בפורים כאשר לזמן מקרא מגילה. האם הוא קרא בט"ו באדר בלבד?

4. הרב יעקב גולדמן, בני אשר, יפו תרפ"ד עמ' קכ.
5. שם עמ' קיא-קכב.

קוראין גם ב"ד מספק?³ חשובות זו היא מקיפה ביותר, ומדבריו יש ללמוד שביפו נהגו לקרוא מגילה ב"ד ובט"ו באדר. כחוקר ארץ ישראל וכמי שמעודכן ומעדכן בנעשה בה, יש להניח שהמידע אמין, אך לא ידוע מי החל בנהוג זה, ומדוע יומיים. באותם השנים שימש הרב יהודה מרגוזה רבה של יפו, אך לא ידוע לנו על עמדתו בענין. הרב נפתלי הירץ הלוי שימש כרבה של יפו לפני הראי"ה קוק. הוא הוציא את סידור הגר"א. בסוף חלק ב כתב: "בכדי שלא להוציא הנייר חלק אמרתי להדפיס גרגיר אחד מחתני". חתנו הוא הרב יוסף צבי הלוי, ששימש אחר פטירת הראי"ה קוק כרבה של יפו. וכך הוא כותב שם: "הנה בעירנו יפו עה"ק ת"ו, נהגו לקרוא מגילה ב"ד ובט"ו ולא מצאתי מי שידבר מענין ספיקא דיפו". הוא מספר שהוא שוחח בענין זה עם חותנו, ונטית ליבו היא שביפו יש לקרוא בט"ו באדר בלבד, אך הוא לא שינה והשלים עם הנהוג לקרוא ב"ד ובט"ו אדר. מכאן, שלפני כהונת הראי"ה קוק ביפו, וגם לאחר כהונתו, נהגו לקרוא ביפו ב"ד ובט"ו באדר. הרב יעקב גולדמן, ששימש כמוזכיר הועד הראשון של יפו החל מר"ח תמוז שנת תר"ן, כתב בענין זה: "אם היתה יפו מוקפת חומה מימות יהושע בן נון, לא נודע בבירור מנין לקרוא בה המגילה ב' ימים י"ד וט"ו לאדר. ולא יכולתי לברר מאימתי ועל פי מי נהגו כן". גם הוא מציין שלא ברור לו מתי ומי החל לנהוג כך אך הוא גם מציע הסבר מדוע נהגים לקרוא ביפו יומיים. לדבריו אין ספק

3. הרב יוסף שווארץ, שו"ת דברי יוסף, ירושלים תרכ"ב, סימן ב.

העיר יפו נזכרת בספר יהושע (יט, מו). על פי דברי רבי שמעון בן לקיש, המכנה המשותף לכל הערים שזכרו בספר יהושע - שהן היו מוקפות חומה בעת כיבוש הארץ ע"י יהושע בן נון (ירושלמי מגילה פ"א ה"א). הלכה היא שבכל עיר מוקפת חומה מימות יהושע בן נון קוראים מגילה בט"ו באדר בלבד (משנה תיעוד או מסורת קדומה אודות זמן מקרא מגילה בעיר יפו. ידוע לנו שהיו אמוראים שגרו ביפו כמו: ר' אידא דמן יפו (מגילה טז ע"ב); ר' אבא דיפו (שמות רבה מג, ג); ר' דיפו (ויקרא רבה ו, ו). ועוד. אך לא ידוע לנו מתי הם קראו מגילה ביפו. אמנם במרבית הזמנים ישבו בה נכרים ומעט מאד יהודים, ולכן אולי לא ידוע על מסורת בדבר. אנו נבקש לברר מתי קרא הראי"ה קוק מגילה בשבתו ביפו? הדיון אודות מקרא מגילה ביפו, התחיל עם התחדשות היישוב היהודי בעיר לפני קרוב למאתיים שנה. הרב יהוסף שווארץ מספר שכשהוא עלה לארץ בשנת תקצ"ג, הוא היה ביפו בימים הראשונים לעלייתו, ולא היו שם יהודים, אם כי ידוע לנו שבאותה שנה כבר ישבו מעט יהודים ביפו. בשנת תר"ח, הוא הוציא את ספרו 'תבואות הארץ' שם הוא מציין שידוע לו שביפו יושבים שלושה מנינים של יהודים.² הישוב היהודי ביפו המשיך לגדול ולהתפתח, ובשנת תרכ"ב עסק הרב יהוסף שווארץ בשאלה הבאה: למה קוראין בעיה"ק ירושלים תובב"א בלבד המגילה ביום ט"ו דוקא, ובשאר ערי ארץ הקודש, חברון שכם יפו צפת וכו',

1. הרב יהוסף שווארץ, תבואות הארץ, ירושלים תר"ח, עמ' מח.
2. שם עמ' קטט.

פינת הלשון העברית - לשון הקודש

רבנו הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל ט"ו ניסן תרנ"א - י"ד אדר תשמ"ב

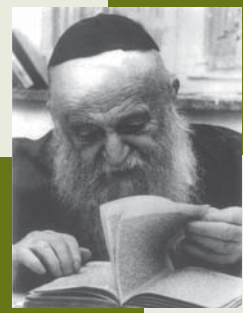
הרב צבי יהודה ראה בתחיית הלשון העברית שלב משלבי הגאולה, על כן, למרות שהכיר היטב יידיש, סירב לדבר בשפה זו. הוא הטעים שאמנם יהודים דיברו בשפה זו, אך לאמיתו של דבר זו אינה אלא, גרמנית עתיקה. תמיד אמר שעלינו לדבר בשפתינו, שפת הקודש. כשנכנס אליו אדם והחל לשוחח עמו ביידיש, ענה לו הרב בעברית, אולם כשהבחין הרצי"ה שבר שיחו אינו שולט בעברית, וכי יש חשיבות לשיחה עימו, היה משוחח עמו בשפת היידיש.

דיוק בלשון

הרב צבי יהודה דייק מאוד בלשונו, ונזהר מלהשתמש בהגדרות שאינן ראויות ולא מדוייקות. כך, לדוגמא, לא השתמש בביטוי: "מקפיד במצוות", שהרי קפדנות אינה תכונה ראויה, לכן אמר: "נזהר במצוות". רבנו התנגד לביטוי "קטע" ביחס לספרי קודש, "קטעה" היא ביטוי שלילי של קריעה, ואם כן המילה "קטע" נשמעת כאילו יש בה חלק שנקרע משלמותה של התורה - ואילו על התורה נאמר שהיא "תמימה משיבת נפש". הוא ביכר, לכן, להשתמש במילה "פיסקה", שאין בה משמעות שלילית של ניתוק.

הרצי"ה הביע את מחאתו על השמות "ארצות הברית" ו"ברית המועצות". דעתו היתה, שהשימוש במילה 'ברית' בקשר לגויים אינו נכון. אנו הננו בני ברית, ואילו הגויים, אפילו הם נימולים - נקראים ערלים. כמו כן ארץ הברית היא דווקא ארץ ישראל ואיננה מצויה מעבר לאוקיינוס. לכן, נהג לומר "אמריקה" ו"רוסיה".

הרב צבי יהודה לא השתמש במילה "עגבניה", משום, שזו לשון עגבים, והיא מקושרת לחטא ולגנאי. לכן, אמר וכתב: "טומטא" הוא לא היה כותב "היסטוריה" כי אם "היסטוריה", משום שקורות הימים הן בעצם סקירת דרכי ה' בנייהול ובארגון הנעשה בעולם. כל המתרחש בעולם נעשה בהשגחה והנהגה של ה', אלא שהדבר נעלם מעינינו, ולכן הוא בבחינת "הסתרה". כל מילה אצלו היתה שקולה ומחושבת. קרה שציטטו בשמו דבר מה, והוא הכחיש וציין, שלא אמר אותו ביטוי, שכן הוא אחראי על היוצא מפיו. וכשם שדבריו היו מדוקדקים, כך חינך את תלמידיו, שלא לומר דברים בעלמא.

אישים ואירועים

בחי מרן הראי"ה זצ"ל

בעה"ת אד"ש תרפ"א - 1921

חוגי הישוב הישן ומתנגדיו של מרן הרב, לא יכלו להשלים עם הקמת מוסד רבני מרכזי. הם החלו בפעולות לסכל את הרעיון. הרב זוננפלד לא נמנע לתת ידו למסע מכוון נגד מרן הרב. בעצומו של המסע נגדו פנה מרן הרב במכתב גלוי לרבנים דיסקין וזוננפלד על אף שנתנו ידם לכותבי פלסטר המהפכים דברי קדש שיצאו ממני בתומת לב לחרפות וגדופים.

מכתב גלוי

לכבוד הרבנים הג' מו"ה יצחק ירוחם ומו"ה חיים זאננעפלד שליט"א שלום וברכה!

אעפ"י שכתיר עברו עלי את הדרך, לפי דעתי, והתנהגו עמדי שלא כפי הנימוס, הראוי לתלמידי חכמים, בנתינת יד לכותבי פלסטר, המהפכים דברי קדש שיצאו ממני בתומת לב, לחרפות וגדופים, בכ"ז אני סולח ומוחל לכל מי שפגע בי, והשעה הגדולה הזאת של בנין התורה והמשפט של דיני תורה בארץ ישראל בדרך חק ומשפט מאושר היא הנתנת לנו כח להתרומם מעל כל מהומות קטנות שעברו בינינו.

ואני פונה אליכם במכתבי זה גלוי לכל בית ישראל בארץ ובחול, בדבר הענין הק' העומד לפנינו עכשו, שהיא ענין סדור הרבנות בא"י שעפ"י הכרות הנציב העליון ירוחם הודו, אנו נגשים לכוון אותו שאני רואה את הדבר הזה בעורת השייכת לפתח תקוה ולתשועת ישראל לתחית הקדש ולחזוק התורה וכבודה על אדמת הקדש ובכל העולם כולו. לפיכך אני קורא בזה לכתיר שיואלו לתן ידם עם כל רבני א"י החפצים בכל לבם ונפשם לחזק את התורה ואת היהדות הנאמנה בא"י.

ואני דורש מכתיר שיצוו על כל הנשמעים לדבריהם שיחדלו מלשלח יד בבנין בית ישראל, ויחדלו מהוסף שעורריות ומחלוקת בארץ ישראל, ונבא כלנו יחד לעבוד שכס אחד לעבודת ה' ועמו, הזהירו את אנשי משמעתכם מכל דברי שוא ודופי על רבני א"י רובם ככולם המלאים תורה ויראת שמים באמת, ושכל כוננתם באספה הקדושה הזאת של כבוד הרבנות בארץ ישראל היא, רק להרבות כבוד שמים לחזק את התורה והמצוה, להגדיל את כבוד הרבנות כדי שיהיו דברי הרבנים היראים והשלמים נשמעים לעבודת ה' ולחזוק התורה והרבנות בישראל אחדות ושלום ולבנות בנין בית ישראל על אדמת ישראל כרצון השייכת וכרצון יראיו וכרצון כל בית ישראל. אל נא תמנעו את הרבים מלעשות מצוה ובפרט מצוה רבה כזאת הקבועה לדורות ליסוד בנין הקדושה, בתוכן האספה הקדושה הזאת לסדור הרבנות בארץ ישראל. כל רבני האספה כולם עומדים חוקים מצור נגד כל רוח מחבל ומזרס, נגד כל מי שרוצה לנגוע בדין ומשפט תורה ובמנהגי ישראל הקדושים, אפילו כמלא נימא. נבנה נא יחד את הבנין הקדוש של סדור הרבנות בארץ כשאיפתו הצודקת של מעלת הוד הנציב העליון ירוחם הודו, כדי לכוון את אבני הבנין לביתנו הלאומי בארצנו הקדושה אשר מאת ה' היתה זאת לתן בלב הממלכה הרוממה הבריטית וחבר הלאומים להכיר את צדקת זכויותינו עליה.

הבו לנו גם אתם את כוחכם והשפעתכם הטובה לשכלול הבנין הקדוש הזה, השפיעו על האספה הקדושה הזאת מרוחכם, יהי ה' עמנו בעצה טובה מלפניו, ולשכן בפורנו אהבה ואחזה ושלי ורעות להרבות כבוד השייכת וכבודם של ישראל וכבוד ירושלים עה"ק וכבוד אה"ק בכלל, וכבוד התורה ולומדיה, לרומם את עיר אלוקינו ולהעמיד חרבותיה, לבצר חומת דתנו הקדושה ולגדור כל פרצותיה, ונכה מהרה ליום גאולה וישועה, ליום אשר יהיה ה' לעטרת צבי ולציפרת תפארת לשאר עמו ולרוח משפט ליושב על המשפט. ומהרה יתננו השייכת לראות בשיבת שופטנו כבראשונה ויועצנו כבתחלה.

והנני בזה חותם בברכת שלום ובצפיית ישועה, שיתן ה' בלב כתיר להשיב לי ולכל רבני א"י הבאים אל האספה הקדושה הזאת, שהיא כנסיה שהיא לשם שמים עטרת שלום כבוד וברכה.

המכבדכם מאד ודו"ש באה"ר, הק' אברהם יצחק הכהן קוק אגרות הראי"ה ד' אגרת אצו

החל משנת תרס"ה את "לוח ארץ ישראל", ושם כתב את זמני מקרא מגילה במקומות שונים בארץ. במכתב לרי"מ טיקוצ'נסקי מכ"ב באייר תרע"ב, שנשלח מיפו, כותב לו הראי"ה קוק: "על דבר קריאת המגילה להמושבות בפרטיות, איני מוצא לי חומר לספק להוציא מידי רובא דעלמא. כי כל החכמה הזו של חקירת מדע ארץ ישראל, מלאה היא רק השערות, שאמנם ראויים הם לחיבה וכבוד החוקרים והדורשים בזה מצד חבת הקדש, אבל סוף כל סוף אי אפשר לקבוע מסמרות על סמך השמות השגורים אצל הערבים. ומ"מ אם יש לו ספיקות והערות יסודיות, יואיל נא בטובו להמציאם לי, ואגלה בלי נדר לכת"ר את דעתי על זה" (אגרות הראי"ה חלק ב, עמ' עה). המסורת אודות מיקומה ושמה של העיר יפו היא חזקה מאד, וברור היה לראי"ה קוק שמדובר ביפו הנוכרת בפסוקי המקרא (בהתכתבותו עם הרב יוסף צבי הלוי, בשאלת כתיבת שם העיר תל אביב-יפו בגט, שו"ת עזרת כהן עמ' ש-שח). לכאורה היה צריך לקבוע שיקראו בה מגילה בט"ו באדר בלבד. אך כאמור לא ידוע לנו על כך, אם כי סביר להניח שהראי"ה לא שינה ממה שהיה מקובל עוד לפני בואו ליפו, לקרוא יומיים מגילה.

ביפו בשנת תרע"ד כתב הראי"ה קוק את פתגם חודש אדר א': "המזכירים כרכים המוקפים מימות יהושע בן נון, לא יוכלו להישאר עבדי אחשוורוש". גם כשקוראים יומיים בשל ספק, יש בדבר זיכרון למעלת הערים המוקפות חומה בארץ ישראל.

הרב יהודה זולדן, מפקח מרכזי לתלמוד ותושבע"פ במינהל לחינוך דתי, משרד החינוך, ירושלים

המשך מעמ' 4, ר' דניאל סירקיס

צוואה לדורנו. אף הדברים שכתב בחתימת ספרו "בקומה זקופה" הם צוואה לדורות: קיים אצלנו בשטח המדיני מצב של תוהו ובוהו, פחד ובהלה מפני "מה יאמרו הגויים"... הגיע הזמן שנפסיק את חולשתנו וננקוט במקצת בקו של תקיפות וחוצפה... אם ידעו ברור שאי-אפשר למכור אותנו, שלא ניתן להפקיר אותנו, שנעמוד איתן ונלחם עד הסוף, אז בלי ספק יתחילו להתחשב אתנו... אם נלך בדרך זו, נעמוד איתנים ללא פשרות וללא ויתורים ונתלכד, כל העם השוכן בציון והיושב בתפוצות, למאבק ממושך, מקוה אני שגם מלחמתנו המדינית תוכתר בהצלחה, והשוכן בציון יראה לנו עוד הרבה ניסים ונפלאות שנצליח לצאת מן המיצר בו אנו נתונים למרחביה של שלום אמיתי לאורך ימים. ראויה היא משנתו המדינית-אמונית של ר' דניאל סירקיס שתשמש מודיק ומורה דרך לדורות.

תלמיד הישיבה ונאמן דרכו פרופ' אליאב שוחטמן, ירושלים ת"ז

לפרטים נוספים ניתן לפנות למרכז התיעודי ב"בית הרב"

ר' דניאל סירקיס

זגירז', פלך לודז', ב' בשבט תרמ"ב - ירושלים, ט' אדר"ב תשכ"ה

ברובם, שללו את תכנית החלוקה, בקבעם שכל ויתור על שטחי ארץ ישראל אסור מן התורה. חוות דעת אלה התפרסמו בספר "זקוף הקומה" (חזרו ונדפסו, יחד עם דבריהם של אישים אחרים, על ידי הרב איתמר ורהפטיג, "תחומין" ט (תשמ"ח), עמ' 269).

בהכירו מקרוב את המנהיגות הפוליטית של אותו הזמן, לא סמך הר"ד סירקיס על המפלגות החילונית בעניין זה. "הגם שכמעט כל המפלגות קבלו החלטה, כביכול, נגד הקנטוניזציה וחלוקת הארץ, בכל זאת אין אנו בטוחים שעל ידי גורמים פנימיים וחיצוניים ישנו את החלטתן ויגררו אחרי הבוגדים המוכנים לוותר על חלק מארץ ישראל". סבור היה, כי על תנועת המזרחי "לעבור חלוצים לפני המחנה להכריז מלחמה נגד הבוגדים והפושעים שלא לוותר אף על שעל אחד של אדמה מארץ ישראל שלנו". וזאת, משום ש"רק המזרחי והפועל המזרחי שאמונתם בכנין ארצנו נובעת אצלם לא רק מהצהרת בלפור והקוניוקטורה הפוליטית העולמית, אלא היא נובעת מתוך אמונתם בתורת משה וביעודי הנביאים: 'כי לך ולזרעך נתתי את הארץ הזאת'. בכל הדורות ובכל הזמנים הכי קשים לא התיאשנו מארץ ישראל ולא ויתרנו שום ויתור". ביטוי להשקפתו הבלתי מתפשרת של הר"ד סירקיס בכל הקשור לזכותנו על ארץ ישראל, ניתן למצוא בשורה ארוכה של מאמרים שפירסם בשנות המאבק, ושכונסו בשני קבצים: "הציונות במיצר" (תל-אביב תרצ"ג), ו"בקומה זקופה" (ירושלים תשי"ז).

לאחר פטירתו של מרן הרב קוק, ניהל הר"ד סירקיס, כיו"ר וועד הקהילה בתל-אביב, את ישיבת האבל, בה נשא דברי הספד. באיגרת תנחומים למשפחת הרב, הוא כתב:

נלקח מאתנו ארון הקודש, נפטר המנהיג הרוחני ולבן של ישראל שהיה ער, כאב ודאג בשביל הכלל והפרט. נסתם הפה של שליח הצבור האמיתי בשביל עם ישראל ומי יעמוד מעכשו בפרץ? מי עוד כמותו אוהב שלום ורודף שלום ושיכול גם להרים את קולו שבוקע שחקים למלחמת מצוה? הוי על יגוננו ואבדתנו שאין לה תמורה! אבדתכם היא אבדת כל עם ישראל וכאבכם הוא כאב כל האומה הישראלית ואין במה להנחם. אני שזכותי לא פעם לעזור לאביכם הגדול בכמה ענינים, היתה לי ההזדמנות להכיר במעט את גדלתו, טהרתו, קדושתו ואמונתו לעמנו וארצנו...

ידידכם לעד, דניאל סירקיס

את שנותיו האחרונות הקדיש למען ישיבת "מרכז הרב" ושימש כיו"ר ועד הבניין שלה. בניינה החדש של הישיבה בשכונת קריית-משה נחנך בחודש אלול תשכ"ד, כחצי שנה לאחר מכן הסתלק הר"ד סירקיס לבית עולמו. לאחר פטירתו, הוחלט לקרוא את הרחוב הגובל בישיבה על שמו.

בצוואה שכתב שנתיים לפני הסתלקותו, כתב:

ענין גדול אחד היה לי בכל פרשת חיי שעליו מסרתי נפשי וכל מחיר לא היה יקר לי עליו: ארץ ישראל. באתי ארצה בעודה ברובה ארץ מדבר ושממה והתגוררתי בשכונת בוכארה בדירה דלה של שני חדרים עם שמונה ילדים – אתם יקירי – ולא קלים היו החיים בארץ בימים ההם. אבל אור גדול האיר לנו אז את החיים ונתן בהם טעם: אנו בונים את ארץ ישראל. מקצת המעמל הרב שהשקעתי בענין הזה תוכלו לראות בספרי שפרסמתי – את האהבה ואת המאבקים, את העקשנות למען הענין, עד שלא נשאתי פנים לאיש למען האמת שבלבי בכל הנוגע לארץ ישראל, ואת המסירות. כוחות גדולים השקענו בדבר הזה. והנה קם דור חדש ואני רואה שהוא שוכח את העיקר, אינו יודע ואינו רוצה לדעת על מה ולמה כל העמל וכל הטורח הזה. מכם ילדי ויוצאי חלוצי, אני מבקש שלא יהא חלקכם עם המזולזלים והמקילים ראש בענין הגדול הזה. ארץ ישראל עוד תהא זמן רב מאד זקוקה לבנים מסורים לה בלב ונפש, העומדים על משמרתם באמונה. על כן אני מבקש מכם, לטובתכם ולטובת בניכם אחריכם: שימרו על מסורת האהבה והמסירות לעניינה של ארץ ישראל.

מ"ח שנים עברו מאז, והדברים – לא נס ליחם, והריהם כאילו נכתבו

מצאצאי משפחת ר' יואל סירקיש, בעל הב"ח. אביו היה תעשיין, מחשובי חסידי האדמו"ר מגור, בעל ה"שפת אמת". הוא עצמו קיבל חינוך ישיבתי, ובצעירותו עסק בתורה כמה שנים ואף פירסם מאמרים בכתבי עת תורניים. משחר נעוריו היה חובב ציון, היה פעיל בתנועת "המזרחי" בפולין ונשלח מטעמה כציר בקונגרס הציוני, החל בקונגרס הי"ב שהתכנס בקרלסבד. כיהן כראש הקהילה בעירו, זגירז', והיה חבר הוועד הארצי של "המזרחי" בפולין. ביקר בארץ בשנת תרפ"ד, חזר לפולין, ובראשית שנת תרפ"ז עלה לארץ ישראל. מיד עם עלותו ארצה, השתלב בעבודה הציבורית, הן במסגרת "המזרחי" והן במסגרת העירונית והארצית. בין היתר שימש כחבר הנהלת הקהילה בתל-אביב, ובשנים תרצ"ג-תרצ"ט כראש הקהילה. אירגן את הפעילות הלאומית לטובת העלייה הבלתי ליגאלית בתקופת המנדט הבריטי, והציל מאות משפחות מסכנת גירוש.

במשך עשר שנותיו הראשונות בארץ, עמד בקשר הדוק עם מרן הראי"ה קוק זצ"ל. תשובה אחת של הרב אליו (בענין מנהג הקפות שניות במוצאי שמחת תורה) התפרסמה בקובץ תשובותיו אורח משפט (א"ח, ס' קמב). מרן הרב זצ"ל הסתייע רבות במעמדו הציבורי וביכולותיו הארגוניות של הר"ד סירקיס, שגם עזר בתיקצוב משכורתו של הרב הראשי. במכתבו אליו מיום כ"ו באלול תרצ"ד, לרגל מצוקתה הכלכלית של ישיבתו, כותב מרן הרב, בין יתר דבריו: מוכרח אני לחזור ולפנות בזה שוב אל ידידי מע"כ, ולהתריע לפניו על מצבה הכלכלי המסוכן מאד של ישיבתו המרכזית הק'. עיפה נפשנו לסבלם הגדול של בנינו-בניינו היקרים, הגדולים ומופלאים בתורה ויראה, ושוקדים עליה ומתגדלים בה במכון קדשנו מתוך ענוי מחסור נוראים והתמסרות נפשית עצומה. בתקופה גדולה זו, של שיבת ישראל בנעם ה' אל ארץ חמדתנו, הרי אנו קרואים מאת ההשגחה העליונה בכפלי כפלים לחסן ולבצר בבית חיינו את אור התורה נשמת-נשמתה וכל יסוד קיומה ותחיתה של עמנו, וכל יחיד וכל צבור מיישראל מחויבים למהר ולהגדיל את השתתפותם בהצלתו, החזקתו ושכלולו, של מכון התורה המרכזי בעיר בירתנו הקדושה.

בכל לשון של בקשה הנני פונה איפוא בזה אל טוהר לבו דמר, שיתעורר נא לקום לעזרת ה' בגבורים, ולהחיש ישע והצלה בע"ה למרכז התורה הגדול והקדוש הזה, שממנו ברכת עולמים לכל פליטת ישראל. וברכת ה' ממקור החיים עליו תבא, ויאושר בשנה טובה ומבורכת, בשנת ישועה וגאולה ושמחת עולמים לעם ה' תורתו ונחלת קדשו, בב"א.

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

בתקופה שלאחר רצח ארלוזורוב, נרתמו מרן הרב והר"ד סירקיס לפעולה למען הנאשמים ברצח, ובראשם אברהם סטבסקי, שסכנת מוות ריחפה מעל ראשם. הרב קוק פנה אל הר"ד סירקיס בבקשה שיקבל על עצמו את אירגון ההגנה, והוא נענה לבקשה. תכתובת בנושא הצלתו של אברהם סטבסקי מעלילת הדם שנרקמה סביבו, התפרסמה בספר "זקוף הקומה" (ירושלים תשל"ז), הסוקר את תולדותיו ופועלו של ר' דניאל סירקיס. הר"ד סירקיס היה מזוהה לחלוטין עם תפיסתו של הראי"ה קוק בנושא ארץ ישראל, ונמנה עם הלוחמים התקיפים ביותר נגד תכנית החלוקה של הבריטים משנת תרצ"ז – תכנית, שלפיה עתיד היה להילקח מעם ישראל מרבית שטחה של ארץ ישראל. במסגרת מאבקו זה, פנה הר"ד סירקיס לשורת רבנים ומנהיגי ציבור לקבלת חוות דעתם בקשר לתכנית החלוקה. הרבנים,

מגד ירחים
 עלון חודשי בהוצאת "בית הרב"
 רח הרב קוק 9 ת.ד. 6275, ירושלים 91062
 טל: 02-6232560, פקס: 02-6242908
 betharav@zahav.net.il www.moreshet.co.il/beit-harav
 ניתן לקרוא את העלון "מגד ירחים" גם באתר: www.yeshiva.org.il
 עריכה: שושנה רייך
 עיצוב גרפי: ש. יוסטמן

